

sidesini Şerîf el-Murtazâ'nın yazdığı şerhle birlikte *el-Kaşıdetü'l-müzehebe fi med-hi emûri'l-mü'minîn 'Alî b. Ebî Tâlib* adıyla yayımlanmıştır (Kahire 1313; Beyrut 1970).

Himyerî hakkında birçok çalışma yapılmıştır. Merzûbânî, *Aḥbârü's-Seyyid el-Himyerî* adıyla bir eser yazmış (bk. bibl.), Ebû Bekir es-Sûlî, Ahmed b. Muhammed el-Cevherî, İbnü'l-Hâşir Ahmed b. Abdül-vâhid, Ahmed el-Ammî, İshak b. Muhammed b. Ebân, Sâlih b. Muhammed es-Sarâmî ve Abdülaziz b. Yahyâ el-Celûdî de aynı isimle eserler kaleme almışlardır. Barbier de Meynard *le Sâid Himyarite* (JA, 7/IV [1874], s. 159-258) ve Muhammed Takî el-Hakîm *Şâ'irü'l-'akide* (Beyrut 1422) adıyla birer çalışma yapmış, Muhammed Abdurrahman Hâmid *es-Seyyid el-Himyerî hayâtühü ve şî'ruh* ismiyle bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır (Külliyetü dâri'l-ulûm, Kahire 1972).

BİBLİYOGRAFYA :

Seyyid el-Himyerî, *Divân* (nşr. Şâkir Hâdî Şükr), Beyrut 1966, neşredenin girişi, s. 5-48; a.e. (nşr. Ziyâ Hüseyin el-A'lemî), Beyrut 1999, neşredenin girişi, s. 5-17; İbnü'l-Mu'tez, *Tabakâtü's-şu'arâ'l-l-muḥdeşîn* (nşr. Ömer Fârûk et-Tabbâ'), Beyrut 1419/1998, s. 53-58; Ebû'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eḡânî*, VII, 224-268; Merzûbânî, *Aḥbârü's-Seyyid el-Himyerî* (nşr. M. Hâdî el-Emînî), Necef 1385/1965, tür.yer.; Kütübî, *Fevâtü'l-Vefeyât*, I, 188-193; Safedî, *el-Vâfi*, IX, 196-202; Meclisî, *Bi-hârü'l-envâr*, Tahran 1377, X, 232-233; Hânsârî, *Rauzâtü'l-cennât* (nşr. Esedullah İsmâiliyyân), Kum 1390/1970, I, 103-111; Ahmed Ferîd Rifâî, *'Aşrû'l-Me'mûn*, Kahire 1346/1928, II, 339-345 vd.; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 133; Sezgin, *GAS*, II, 458-460; Tâhâ Hüseyin, *Hadîşü'l-erbi'a*, Kahire 1981, s. 239-250; Meşâyih Feridenî, "Seyyid Himyerî", *DMT*, IX, 458-461; Vadad Kadî, "al-Sayyid al-Himyarî", *EI*² (İng.), IX, 116-117.

ZÜLFİKAR TÜCCAR

SEYYİD İBRÂHİM

(سید إبراهيم)

(1897-1994)

Mısırlı hattat.

Kahire'nin Kal'a semtinde doğdu. Babasının adı İbrâhîm, annesinin adı Fâtîma'dır. İlk öğrenimini Mescid el-Gûrî es-sagîr yanındaki Küttâb Medresesi'nde yaptıktan sonra Ezher'in lise kısmını bitirdi. 1921'de Câmîatü Mısır'ın (Câmîatü'l-Fuâdî'l-evvel) Külliyyetü'l-âdâb bölümünden mezun oldu. İlkokul çağında iken Şeyh Ferec ve Şeyh Abdülhâfız'dan hat meşkine başladı. Yaşadığı semtin mimari eserlerinde gördüğü celi yazılardan etkilenecek onları taklide çalıştı. Bu hevesi ve yeteneği onun hat sanatına yönelmesine sebep teşkil etti.

Bir süre İstanbul'dan Kahire'ye göç eden Muhammed Vehbi Efendi'den sülûs nesih meşketti. Ardından Muhammed Münîzâde Efendi'nin hatlarından istifade ederek sülûs ve nesih yazılarını ilerletti. Divanî ve celi divanîyi Hüsnü Efendi'den yazdı. Osmanlı hattatlarının sülûs nesih meşk mecmualarını ve celi yazılarını örnek alarak sanatını geliştirdi. Melik Fuâd'ın davetiyle İstanbul'dan Mısır'a gelen Aziz Rifâî Efendi ile ilişki kurup kendisinden faydalandı. Meşk mecmualarından yararlanarak yazdığı ta'lik ve celi ta'likte İran üslûbunu benimsedi.

Osmanlı saray yazısı olan divanîyi çok beğenen Seyyid İbrâhîm bu hattı kitap kapaklarında, kartvizitlerde, davetiye metinlerinde yaygın biçimde kullandı. Bu yazının Mısır'daki önemli isimlerinden Guzlân Bey, divanî yazıda Osmanlı tavrına uymayan ve Mısır divanîsi denilen bir tarz geliştirerek bu yolda hazırladığı meşk kitabını neşredilmek üzere Eğitim Bakanlığı'na teslim ettiğinde Seyyid İbrâhîm bu çalışmayı divanînin asıl esprisinden bir sapma olarak gördü ve buna şiddetle karşı çıktı, bu konuda makaleler yazdı. Hazırladığı rapor etkili oldu ve ilgili kurul eserin bakanlıkça yayımlanması kararını iptal etti. Çok beğendiği Osmanlı tuğra formunda yirmiden fazla kompozisyon tasarladı. Çeşitli vesilelerle yaptığı radyo ve televizyon konuşmalarında, gazete ve dergi yazılarında çağın getirdiği kolaycı, günübirlik yenilik arayışları çerçevesinde yazının estetik asaletinden uzaklaştırılmasına ve geleneğinden koparılmasına karşı durdu.

İlk resmî görevine 1918'de Kahire'de bir ilkokulda hat hocası olarak başladı. 1935-1979 yılları arasında Medresetü tahsînî'l-hutût el-melekiyye'de, 1937-1959 yıllarında Kahire Üniversitesi'ne bağlı Dârülulûm'da, 1970-1977 yılları arasında Kahire Ame-

rikan Üniversitesi'nde hat hocası görevini sürdürdü. Ayrıca Atebe Meydanı'nda açtığı atölyesinde istek üzerine yazılar yazdı. 1947'de Kahire'deki Mecmau'l-lugati'l-Arabiyye'ye bağlı Teysîrül-kitâbeti'l-Arabiyye Komisyonu üyesi iken Arap harflerinin değiştirilmesine ilişkin tartışmalara katıldı ve bu fikre karşı çıktı. 1964'te el-Meclisü'l-a'lâ li-riâyeti'l-fünûn ve'l-âdâb üyesi oldu. Yaptığı çalışmalar dolayısıyla Cemal Abdünnâsir tarafından onur madalyası ile ödüllendirildi. Daha sonra Kültür Yüksek Konseyi üyeliğine getirildi ve 1969 yılına kadar bu görevini sürdürdü.

Seyyid İbrâhîm 1937'de ve daha sonraki yıllarda Suudi Arabistan'a, 1947 ve 1952'de Küveyt, 1979'da İspanya, 1970'te Beyrut'a ve Ankara yoluyla İstanbul'a seyahat etti. İstanbul'da başta Hamit Aytaç olmak üzere hattatlarla tanışarak şehrin tarihî yerlerini gezdi. Her fırsatta yazıyı Türkler'den öğrendiğini ifade eden Seyyid İbrâhîm ünlü Osmanlı hattatlarının levha ve kıtalarından oluşan zengin bir koleksiyon oluşturdu. Hat sanatı yanında şiir ve edebiyatla da ilgilendi. *el-Hilâl* ve *el-Uşûr* başta olmak üzere birçok dergide edebî yazılar yazdı. Yakın dostları arasında Abbas Mahmûd Akkâd ve Tâhâ Hüseyin gibi çağdaş Mısır Arap edebiyatının ünlü isimleri vardır. Seyyid İbrâhîm 9 Ocak 1994 tarihinde vefat etti. 1 Kasım 1996'da Kahire opera binasında eserlerinden oluşan bir sergi düzenlendi. 2000 yılında İslâm Konferansı Teşkilâtı'na bağlı İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi'nce uluslararası hat yarışmasının beşincisine "Seyyid İbrâhîm" adı verildi. Seyyid İbrâhîm hat sanatı sahasında pek çok talebe yetiştirmiştir. Bunlar arasında Hâşim Muhammed el-Bağdâdî, Cezayirli Muhammed Şerîfî, Mıslı Cennet Ferah Adnân, Filistinli Muhammed Siyâm, Sudanlı Osman Vekîl-

Seyyid
İbrâhîm'in
celî sülûs
levhası
(Hüsrev
Subaşı
arşivi)

Seyyid
İbrâhım
(Hüseyin
Subaşı
arşivi)

SEYYİD İBRÂHİM EFENDİ

(bk. İBRÂHİM EFENDİ, Seyyid).

SEYYİD KUTUB

(سید قطب)

Seyyid b. Kutub b. İbrâhım
b. Hüseyin eş-Şâzili
(1906-1966)

Mısırlı düşünür ve aksiyon adamı.

lah, Medineli Ahmed Ziyâ İbrâhım, Nâsir el-Meymûn, Lübnanlı Muhsin Fûtûnî sayılabilir.

Seyyid İbrâhım *Haftû'n-nesh* (Sudan 1942), *Haftû'r-riqâ'* (Kahire 1954), *Fennü'l-haftî'l-'Arabî* (Kahire 1963) adlı meşk mecmualarını hazırlamış, *Delâ'ilü'l-hay-rât* adıyla bir eser yazmıştır (Kahire 1345). Onun 1928-1950 yılları arasında Mısır'da ve başka ülkelerde *el-Ehrâm*, *el-Muşavvir*, *el-Hilâl*, *el-Letâ'ifü'l-muşavvere*, *el-Muqaţţam*, *el-Belâğ*, *el-Bahreyn*, *el-Medînetü'l-münevvere*, *Livâ'ü'l-İslâm*, *Mecelletü Medreseti tah-sîni'l-huţûti'l-melikiyye* başta olmak üzere çok sayıda gazete ve derginin isim ve logoları, sinema ve tiyatro afişleri, ticarethane ve şirket ilanları, davetiye yazıları, kartvizit, kaset, kitap isimleri yayımlanmıştır. Kahire'de Seyyidinâ Hüseyin (1929) ve el-Herem camileri, Minye'de Güllî Camii (1930), İskenderiye'de Ebû'l-Abbas el-Mürsî Camii, Hindistan'ın Bengalur şehrinde Çama Camii (1960) yazıları ile yine Kahire'de çok sayıda bina ve kabir kitabesi Seyyid İbrâhım'ın celi sülûs hatla yazdığı yazıları arasında zikredilebilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Seyyid İbrâhım, *Fennü'l-haftî'l-'Arabî*, Kahire 1994, s. 13; a.mlf., "el-Haftû'l-'Arabî", *Mecelletü medreseti tah-sîni'l-huţûti'l-melikiyye*, I, Kahire 1362/1943, s. 12-15; İbnülemin, *Son Hattatlar*, s. 170; Fârûk Lokmân, *Seyyid İbrâhım ve fennü'l-haftî'l-'Arabî*, Cidde 1999, s. 9-12; Ahmed Sabrî Zâhid, *Târîhu'l-haftî'l-'Arabî ve a'lâmü'l-haftâtin*, Kahire 1999, s. 218-231; Fevzi Sâlim Affî, "Amîdü'l-haftî'l-'Arabî Seyyid İbrâhım", Kahire 2000; M. Hüseyin Subaşı, "Osmanlı Türk Hattatlığının (Mısır) Arap Hattatlığına Tesiri ve Bir Türk Eklü Savunucusu Olarak Mısırlı Hattat Seyyid İbrâhım", *Ortaoğu'da Osmanlı Dönemi Kültür İzleri Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri*, Ankara 2001, II, 477-499; Muhittin Serin, *Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar*, İstanbul 2003, s. 245-247; Hâlid Seyyid İbrâhım, "Seyyid İbrâhım şâ'irü'l-haftî'l-'Arabî", *el-'Arabî*, sy. 480, Küveyt 1998, s. 156-162.

M. HÜSEYİN SUBAŞI

hayat tarzını yakından tanıma imkânı buldu. New York ve Colorado'da eğitimle ilgili araştırmalarda bulundu, bazı yüksek öğretim kurumlarında derslere katıldı, Amerika'nın değişik eyaletlerini gezdi. Mısır'a dönüşü sırasında İngiltere, İsviçre ve İtalya'ya uğradı. Düşüncelerinin değişeceği beklentisiyle gönderildiği Amerika'dan Ağustos 1950'de Batı sisteminin en keskin karşıtlarından biri olarak döndü. Bir süre Maarif Bakanlığı'nda murakıp yardımcılığı yaptı. Bundan sonra görev yeri sık sık değiştirildi. 18 Ekim 1952'de bakanlıktaki görevinden istifa etti.

Temmuz 1952'deki askerî darbe öncesinde ve sonraki aylarda Seyyid Kutub ile darbeyi yapan Hür Subaylar arasında yakın ilişki mevcuttu. Darbe öncesinde Cemal Abdünnâsir ve arkadaşları Seyyid Kutub'un evinde toplantılar düzenliyordu. İhtilâlin ardından devrim konseyinin isteği üzerine Ağustos 1952'de verdiği İslâm'da ruhî ve fikrî hürriyet konulu konferans Hür Subaylar'ın takdirini kazandı. Bu sırada sempati duyduğu İhvân-ı Müslimîn teşkilâtıyla Hür Subaylar arasında yakınlık kurmaya çalıştı. Ocak 1953'te oluşturulan Hey'etü't-tahrîr'in genel sekreterliğini yürüten Cemal Abdünnâsir'a bir ay kadar yardımcılık yaptı. Cemal Abdünnâsir'ın, İhvân-ı Müslimîn'in ileri gelenlerinden teşkilâtı kapatıp Hey'etü't-tahrîr'e katılmalarını istemesi yüzünden iki taraf arasında anlaşmazlık çıktı. Seyyid Kutub arabuluculuk yapmaya çalıştıysa da başarılı olmadı ve İhvân-ı Müslimîn yanında yer alarak Şubat 1953'te teşkilâta üye oldu. 15 Ocak 1954'te İhvân-ı Müslimîn teşkilâtının kapatılması üzerine örgütün önde gelenleriyle birlikte Seyyid Kutub da tutuklandı; ancak ülke çapındaki gösterilerin ardından diğer tutuklular gibi o da serbest bırakıldı. Daha önce kapatılmış bulunan *el-İhvân-ı müslimûn* adlı haftalık gazete Seyyid Kutub yönetiminde Mayıs 1954'ten itibaren tekrar yayımlanmaya başladı. Fakat Seyyid Kutub, iktidar tarafından sansüre uğradığı gerekçesiyle 5 Ağustos 1954'te gazetenin neşrine son verdi. 26 Ekim 1954'te Cemal Abdünnâsir'a karşı girişilen başarısız suikasttan sorumlu tutulan İhvân-ı Müslimîn örgütü yöneticileriyle birlikte Seyyid Kutub da tutuklandı ve on beş yıl hapse mahkûm edildi. Kahire'de hapsede bulunduğu süre içerisinde *Fî Zılâli'l-Kur'ân* adlı tefsiri üzerinde çalışmaya devam etti. Hapishane şartlarında sağlığı iyice bozulan Seyyid Kutub cezasının on yıllık kısmını çektikten sonra Irak Devlet Başkanı Abdüsselâm Ârif'in girişimiyle Mayıs